

Tanzania

De hoofdstad van Tanzania is Dodoma. Er wonen ongeveer 47 miljoen mensen in het Oost-Afrikaanse land dat ruim 25 keer zo groot is als Nederland. De varkenshouderij is primitief en onderontwikkeld. Exacte aantallen over varkens ontbreken. Wel is het bedrijf van de familie Smit met 35 zeugen plus opfok en afmest het grootste van het land. De varkensvleesconsumptie is groeiende in Tanzania. Van oudsher zijn rund- en geitenvlees de goedkoopste en dus meest gegeten vleessoort. De Tanzanieren krijgen beetje bij beetje een hogere levensstandaard. Niet dat het om grote aantallen gaat. Nog steeds leeft 60 procent onder de armoedegrens. Deze mensen moet rondkomen met 3 tot 4 euro per dag.

Jaap, Trees en hun zoon Bram Smit houden en slachten varkens in Tanzania

Nederlandse boeren avonturieren in Afrika

Bij hun weten zijn ze de enige Nederlandse varkenshouders in Afrika. Nog geen vier jaar geleden begonnen ze met 20 zeugen en twee dekberen hun varkensbedrijf. Sinds een half jaar slachten en verwerken ze zelf het vlees en zijn ze met 35 zeugen uitgegroeid tot het grootste varkensbedrijf in Tanzania.

Het is onrustig in Arusha. De stad in het noorden van Tanzania is recent opgeschrikt door een aantal aanslagen. Begin mei kwamen bij een aanslag op een kerk twee mensen om het leven en raakten zeker 50 mensen gewond. Half juni was een politieke verkiezingsbijeenkomenst het doelwit. Toen vielen er drie doden en minstens 70 gewonden. De aanslagen hebben veel te maken met de politieke spanningen in het land. De laatste ambtstermijn van de huidige president Jakaya Kikwete loopt af. In 2015 vinden nieuwe verkiezingen plaats. Het zal gaan tussen de zittende partij CCM en de grootste oppositiepartij Chadema.

Afrikaanse manier

De familie Smit merkt de gevolgen van de onrust die de nieuwe verkiezingen met zich meebrengen. Ze wonen in de stad Arusha en hebben er hun kantoor. Niet dat ze zich er erg door laat afschrikken. Al 35 jaar wonen en werken Jaap en zijn vrouw Trees met hun zoon Bram in het Oost-Afrikaanse land. Ze zijn gevormd door de Afrikaanse manier van leven. „Rechte dingen zijn soms krom en andersom geldt hetzelfde. Iedere dag heeft zijn verrassingen”, vat Jaap Smit het samen.

Op 50 kilometer van Arusha ligt hun boerderij. Jaap en Trees Smit wonen de meeste tijd op het gemengd bedrijf met akkerbouw, schapen, koeien en varkens. Zij houden zich vooral bezig met de boerderij. Hun zoon Bram en schoondochter Louise wonen met de kinderen meestal in Arusha. De karkassen van de varkens en schapen die op de boerderij zijn geslacht, worden hier verder verwerkt tot eindproducten die ze zelf afzetten in de horeca. Het is hun nieuwe project waarmee ze ruim een half jaar geleden zijn begonnen.

Zaad voor koeienerwten

Van oudsher zijn Jaap en Trees akkerbouwers. Na de opleiding aan de Deventer Landbouwschool kwamen ze via Friesland, Nigeria, Libië en Spanje in 1978 in Tanzania terecht. In opdracht van Royal Sluis in Enkhuizen zetten ze een nieuwe locatie op. Het Nederlandse productie- en zaadveredelingsbedrijf werd in 1995 overgenomen door een buitenlands bedrijf. De nieuwe eigenaren hadden geen interesse meer in de Tanzaniaanse productielocatie, waarna de Nederlanders hun slag sloegen en het bedrijf overnamen.

In eerste instantie richtte de familie zich op akkerbouw. Zaad voor de productie van koeienerwten werd geproduceerd en geëxporteerd naar Europa. Mede ingegeven door de steeds strengere afzeteisen besloot de familie om naar alternatieven te kijken. In 2007 kocht het bedrijf schapen aan. Twee jaar later volgde de investering in varkens. Met 20 zeugen en twee dekberen was de start gemaakt. Sinds kort hebben ze met vleesvee een derde dierlijke tak.

Droog en zonnig

Het bedrijf is eigendom van de familie zelf. De 3.500 hectare pachten ze sinds 1980 van de overheid, legt Jaap uit. „In Tanzania bestaat geen privé-eigendom van grond. Alles is van de overheid en je kunt het pachten voor een termijn van 33, 66 of 99 jaar.” Een kwart van het land is ongeschikt als landbouwgrond. Van de overgebleven hectares is een derde bestemd voor teeltzaad van koeienerwten, een derde voor de teelt van varkensvoer en de rest ligt braak en daar grazen de schapen op. De braakliggende grond wordt gebruikt voor vruchtwisseling. Jaap noemt zijn bedrijf groot en extensief. „We gebruiken geen kunstmest, ▶

Fotoreportage varkensbedrijf Smit

Het varkensbedrijf van de familie Smit ligt 50 km van de Noord-Tanzaniaanse stad Arusha. Het oorspronkelijke akkerbouwbedrijf is in 2009 gestart met 20 zeugen en 2 dekberen. Inmiddels telt het gesloten bedrijf 35 zeugen. De vleesvarkens worden zelf geslacht, verwerkt en afgezet in de horeca.

Bekijk de fotoreportage op www.pigbusiness.nl

nauwelijks spuitmiddelen en nagenoeg alles gebeurt nog met de hand.”

Op 1.500 meter

Het noorden van Tanzania, waar de familie Smit boert, ligt nog geen 500 kilometer onder de evenaar. Er geldt dus een omgekeerd jaargetijde met hier. De temperatuur schommelt tussen de 13 graden Celsius in de winter tot 40 graden Celsius in december en januari. De boerderij van Smit ligt op 1.500 meter hoogte. Er heerst een droog en zonnig klimaat. Per jaar valt er 250 tot 500 millimeter neerslag, bijna uitsluitend in maart en april. Ter vergelijking: in Nederland valt gemiddeld 700 tot ruim 900 millimeter neerslag.

Toen Jaap en Trees op hun huidige plek 35 jaar geleden neerstreken was er niets. „Het land is door ons zelf ontgonnen en van infrastructuur voorzien. We hebben wegen, erosiecontrole en dammen voor wateropvang aangelegd.” Het lastige voor hen is dat er geen rivier of meer in de buurt is. Grondwater is moeilijk bereikbaar en vaak is dat van slechte kwaliteit. Voor de watervoorziening zijn ze daarom helemaal afhankelijk van regen. Dit wordt opgevangen en verzameld in een groot bassin. Dit is meteen hun enige watervoorziening voor zichzelf, de akkerbouw en het vee. Voor de elektriciteit zijn ze aangewezen op eigen aggregaten.

Wrattenzwijnen

De weg van 50 kilometer naar de boerderij is nagenoeg helemaal onverhard en in de regentijd vaak dagenlang onbegaanbaar. De varkensstallen liggen op een terrein van 30 hectare. Het geheel is omheind met hekwerk tegen menselijke indringers, maar ook om

wilde dieren buiten te houden. Vooral de wrattenzwijnen kunnen ziektes overbrengen. Met enige regelmaat en ook nu weer woedt er Afrikaanse varkenspest in Tanzania. Voor het gevaar van omliggende varkensbedrijven hoeft de familie Smit niet veel te vrezen. „We zitten in een zeer afgelegen gebied met geen varkens in een straal van 50 kilometer”, verklaart Jaap.

De varkensstallen ogen aan de buitenkant primitief voor Nederlandse begrippen. De stallen zijn bedekt met golfplaten en hebben open zijanten. Die zijn voorzien van gaas dat de vogels buiten moet houden. In Nederland zou het varkensbedrijf biologisch heten. Staarten couperen en castratie kennen ze niet. De biggen blijven tot 8 weken bij de zeug liggen. Daarna worden de zeugen een paar weken met 'vakantie gestuurd' voordat ze in een grote uitloop bij de dekbeer komen. Nadat ze er zeker van zijn dat de zeug dragend is, wordt ze apart gezet. De vleesvarkens liggen op twee vierkante meter ruimte en hebben allemaal een bed van stro. Dit is belangrijke mest voor op het land.

Tuinbouwstudie

Door de nu heersende varkenspest geldt er een vervoersverbod van levende varkens. Voor Smit niet direct een probleem, aangezien ze de vleesvarkens zelf op een leeftijd van 8 tot 9 maanden slachten op de boerderij. De karkassen van maximaal 85 kg worden met eigen transport naar de stad Arusha vervoerd. Per week gaat het om vier varkens. Tot eind vorig jaar werden de karkassen aan een lokale slager verkocht. Die bewerkte en verkocht ze. Dat kunnen wij beter, dachten ze bij Smit. Een pand werd gekocht in Arusha en een tweedehands koel-

ruimte en machines werden geïmporteerd uit Nederland.

Van een Nederlandse slager leerde Bram in twee weken de kneepjes van het vak. Want Bram is verantwoordelijk voor de slagerij. Nadat de in Tanzania geboren Nederlander zijn tuinbouwstudie in Nederland had voltooid, ging hij terug naar Tanzania en aan de slag in de horeca. Dit beviel hem zo goed dat hij sinds zijn intrede in het bedrijf van zijn vader en moeder zich bezig houdt met het slachten en bewerken van vlees.

Wemelt van toerisme

De net begonnen slager weet nagenoeg heel het varken te verwaarden. Zo gebruikt hij het vet voor worstjes of als bakvet. De botten verkoopt hij als bouillon om soep te trekken of als hondenbot. Van de huid maakt hij zwoerd. De vleesresten en ingewanden waar hij niets mee kan, worden gekookt en gemalen tot hondenvoer. Dit verkoopt hij ook. „We gooien niks weg”, zegt Bram. Het vlees zet hij vooral af bij safaribedrijven, toeristenresorts en de duurdere restaurants. In Noord-Tanzania is hier geen gebrek aan. Het wemelt er van het toerisme. Vooral het wildleven in de safariparken is in trek bij westerlingen. Volgens Bram wordt het varkensvlees geprezen om zijn kwaliteit. Kleine hoeveelheden verkoopt hij zelfs aan particulieren in bekende varkensvleeslanden als Duitsland en Polen. Een voorname reden volgens hem voor de goede kwaliteit is de trage groei van de varkens, dat komt het vlees ten goede.

Betere benutting

Gevraagd naar de opbrengsten begint hij te lachen. „Deze vraag had ik wel verwacht.”

Gesloten bedrijf met 35 zeugen

Jaap (69) en Trees (67) Smit wonen en werken sinds 1978 in het Afrikaanse Tanzania. In opdracht van Royal Sluis in Enkhuizen zetten ze een nieuwe locatie op. Later is dit overgenomen door de familie Smit. De 3.500 hectare akkerbouw pachten ze van de overheid. Op het bedrijf hebben ze sinds 2009 varkens. Het is uitgroeid tot een gesloten bedrijf met 35 zeugen. Naast de varkens hebben ze 1.000 ooien en 25 vleeskoeien. Al het vee slachten en verwerken ze in hun eigen slachterij en zetten het vlees bij horecabedrijven af. Hun zoon Bram is hier verantwoordelijk voor. Bram (39) is met Louise (49) getrouwd. Een blanke Keniaanse met Engelse roots. Samen hebben ze twee kinderen uit Guatemala geadopteerd: Antonio (7) en Natalia (7). Jaap en Trees hebben nog een zoon die in de Keniaanse hoofdstad Nairobi woont en een dochter in Rotterdam.

Voor de hele karkassen ontving hij eerst 5.000 Tanzaniaanse shilling (2,38 euro) per kg geslacht gewicht. Nu ontvangt hij variërend voor de hammen 17.000 (8,10 euro) tot 8.000 (3,80 euro) shilling per kg voor de worstjes. Naast de vier varkens, slachten ze zes schapen per week. Ze hebben 1.000 ooiën van het Zuid-Afrikaanse ras Dorper. Sinds kort hebben ze ook 25 stuks vleesvee op de boerderij lopen. Ook die willen ze zelf slachten en afzetten.

„We hebben zo een compleet assortiment en we willen een betere benutting van onze slachterij”, motiveert Bram. De slachterij heeft een capaciteit van 10 karkassen per week. Samen met twee vaste medewerkers zet hij het werk rond. Over de verdiensten kan hij nog weinig zeggen. „We zijn net begonnen en hebben veel moeten investeren. We verdienen nu al iets, al blijft het moeilijk om hier nu al conclusies aan te verbinden.”

Onder armoedegrens

Door zelf te slachten willen ze de meerwaarde in eigen zak houden. Het pionieren en ondernemen is ze toevertrouwd. Dat kan ook niet anders, want werkelijk niets is geregeld in het Oost-Afrikaanse land. Een afzetstructuur voor varkens ontbreekt, er is geen varkensvoer en belangenbehartiging kennen ze nauwelijks. Je moet alles zelf doen. Het zit in de genen van de familie Smit. „Een nadeel is dat je alles zelf moet doen. Dat heeft uiteraard zijn bekoering en trekt mensen zoals wij aan”, vertelt Jaap. Hij maakt nog veel gebruik van zijn netwerk in Nederland. Zo krijgen ze voor het formuleren van voerrecepten hulp van goede Nederlandse kennissen. Het voer bestaat uit maïs, sorgo (grassoort), bonenafval en zonnebloemkoek. Het mineralen- en vitamienemengsel wordt in Kenia gekocht en gedroogde vis komt uit het nabijgelegen Victoriameer. Het voer verbouwen ze voor 80 procent zelf. In drukke periodes bij het zaaien en oogsten werken er 50 tot 200 mensen op het land. Het werk in de stallen gebeurt door drie dames. Niet toevallig. De vrouwen doen toch veelal het werk in Tanzania.

Elke dag verrassingen

De mannen zie je vooral op straat rondhangen, luieren, praten en plezier maken. Het is een Afrikaanse gewoonte waar de Neder-

landse familie Smit aan gewend is geraakt. Toch verbazen zij zich nog steeds. „In Europa is alles gestructureerd en geregeld. De telefoon, elektriciteit of pinautomaat die niet werkt, de bus die niet komt, lege schappen in de supermarkt. Het is hier elke dag een verrassing. De Afrikanen leven bij de dag en voor hen is elke dag letterlijk een nieuwe dag”, legt Bram uit.

Hij heeft zich deze manier van leven eigen gemaakt. Volgens hem leer je leven en realistisch denken. Bij dit leven hoort ook de ingeburgerde corruptie. „Je probeert er niet in mee te gaan, maar soms ontkom je er niet aan.” Als voorbeeld noemt hij de politie. „Als je wordt aangehouden schuift je ze wat geld toe om te voorkomen dat je moet meekomen. Het is en blijft de kunst om dit niet teveel te doen. Want als je je vinger geeft, is je hele hand weg.”

Naderende verkiezingen

De 39-jarige Bram heeft het grootste deel van zijn leven in Tanzania gewoond. Hij spreekt vloeiend Swahili, heeft er zijn vrienden, zijn vrouw leren kennen en hun twee kinderen zitten er op school. Ondanks dat zal hij door zijn huidskleur altijd een buitenstaander blijven. Afrikanen associëren blanken automatisch met geld. Hij weet dat hij in de winkel altijd meer betaalt voor hetzelfde als een Tanzaniaan. 's Avonds op straat lopen doet hij niet. Op een paar plekken in de stad weet hij dat je beter niet kan komen. Toch wil hij dit niet overdrijven. „Sommige buurten in Nederlandse steden kun je ook beter mijden. Je moet het gevaar niet opzoeken. Ik wil dan absoluut ook geen negatief beeld over de mensen hier schetsen. Voor het merendeel zijn het aardige en goede mensen.”

Zijn grootste zorg zijn de naderende verkiezingen. Hij kent de historie van Zimbabwe. Blanke boeren werden in 2000 onder bewind van president Mugabe van hun land verjaagd. Zijn hoop is dat Tanzania na de verkiezingen in maart 2015 een politiek stabiel land blijft. Want Tanzania voelt als zijn thuis en hij voelt er niets voor om weg te gaan. „De potentie is hier gigantisch. Je moet alleen het geduld hebben en als de mogelijkheden er zijn deze oppakken.” ■

 Reageren?
[r.vanboekel@pigbusiness.nl](https://twitter.com/r.vanboekel@pigbusiness.nl)

De guste zeugen komen na het spenen in een grote uitloop bij de dekbeer.

De biggen blijven tot 8 weken bij de zeug liggen in een los kraamhok met stro.

De varkens worden zelf geslacht, verwerkt en afgezet bij horecabedrijven.